Nr 12

Kulturutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till förvaltningskostnader vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museum jämte motioner.

Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten B 23 (s. 65—69) föreslagit riksdagen att till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 12 362 000 kr.

Motionerna

I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna

1973: 908 av herr Svanström m. fl. (c, fp, m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om att två tjänster som extra antikvarier vid riksantikvarieämbetets fornminnesavdelning inrättas för att fullgöra det extra arbete som granskning av ortnamnen i fastighetsbeteckningsreformen kräver samt att riksdagen till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader anvisar ett förslagsanslag av 12 483 000 kr.,

1973: 1225 av herrar Börjesson i Glömminge (c) och Tobé (fp) vari hemställs att riksdagen beviljar riksantikvarieämbetet 210 000 kr. till byggnadsinventering av Öland, att tillföras posten »kostnader för vissa utvecklings- och inventeringsprojekt» varigenom de sammanlagda förvaltningskostnaderna vid ämbetet och statens historiska museum ökas från 12 362 000 kr. till 12 572 000 kr.

Motiveringen till yrkandet i motionen 1973: 908 ges i motionen 1973: 957. Där erinras bl. a. om att 1972 års riksdag förutsatte att riksantikvarieämbetet aktivt skulle delta i fastighetsregisterreformens genomförande. Detta innebär enligt motionärerna att ämbetet ålagts en helt ny arbetsuppgift av omfattande och grannlaga art. Ämbetet har beräknat att en resursförstärkning motsvarande två tjänster under de åtta år som arbetet med reformen beräknas pågå är nödvändig om ämbetet skall kunna hålla samma takt i reformarbetet som lantmäteristyrelsen.

Som skäl för yrkandet i motionen 1973: 1225 anförs bl. a. att den för

Öland karakteristiska bybebyggelsen genom sin enhetlighet och ålderdomliga prägel är enastående i Sverige och att därför en bebyggelseinventering på Öland måste anses vara av vitalt intresse för landets kulturminnesvård. Motionärerna påpekar även att tillkomsten av bron mellan Öland och fastlandet kan komma att medföra genomgripande förändringar i öns sociala och ekonomiska liv. Det är därför angeläget med en vetenskaplig dokumentation av dagsläget för framtida studier av utvecklingen.

Tidigare riksdagsbehandling av frågan om den kulturhistoriska sakkunskapens medverkan i fastighetsregisterreformen

I sitt av riksdagen godkända betänkande 1972: 4 gjorde civilutskottet vissa uttalanden angående de kulturhistoriska aspekterna på reformeringen av fastighetsregistreringen. Utskottet uttalade därvid att det vid överläggningar mellan representanter för lantmäteristyrelsen och riksantikvarieämbetet uttryckts ömsesidig förståelse för en tillämpning av gällande riktlinjer och anvisningar på sätt som utskottet skisserat.

I betänkandet 1973: 7, som godkändes av riksdagen den 22 mars 1973, uttalade civilutskottet med anledning av ett yrkande i motionen 1973: 957 om att förslag om ändringar av ortnamn m. m. regelmässigt skall underställas riksantikvarieämbetets prövning följande:

Förslaget torde syfta till att säkra riksantikvarieämbetets fortsatta medverkan i beteckningsreformen efter i stort sett de grunder som överenskommits mellan ämbetet och lantmäteristyrelsen. Denna medverkan motsvaras emellertid inte av ett formellt uppdrag. Enligt styrelsens uppgifter har det visat sig föreligga risk för att ämbetets knappa resurser lägger hinder i vägen för reformens genomförande i en takt som är anpassad för fastighetsregisterreformen i övrigt. Med hänsyn till vad ovan anförts om värdet av en fortlöpande kulturhistorisk granskning bör enligt civilutskottets mening skapas formella och reella förutsättningar för att beteckningsreformen kan genomföras på önskat sätt. Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet

I propositionen föreslås, utöver automatiska förändringar beträffande anslaget, en höjning med 142 000 kr., varav 112 000 kr. till anställande av expertis och tillfällig arbetskraft för bl. a. utställningsverksamhet och annan utåtriktad verksamhet och 30 000 kr. för bl. a. utökad information till allmänheten om kulturminnen och kulturmiljöer. Yrkandet i motionen 1973: 908 om inrättande av två tjänster som extra antikvarie och därmed sammanhängande anslagshöjning åsyftar i sak ett tillgodoseende av riksantikvarieämbetets önskemål om en resursförstärkning som bedömts vara nödvändig med hänsyn till ämbetets göromål med anledning av fastighetsregisterreformen. Såvitt framgår av statsverkspropositionen kan denna resursförstärkning endast till någon mindre del rymmas inom den i propositionen föreslagna anslagshöjningen.

Utskottet får med anledning av nu ifrågavarande motion erinra om att det beslut i fråga om fastighetsregisterreformen som 1972 års riksdag fattade på förslag av civilutskottet i betänkandet 1972: 4 inte innebar att riksantikvarieämbetet borde erhålla ett formellt uppdrag att medverka i reformen i vad gäller fastighetsbeteckningarna. Det förutsattes emellertid i beslutet att lantmäteristyrelsen, riksantikvarieämbetet och ortnamnsarkivet i Uppsala genom inbördes samverkan skulle skapa förutsättningar för att de kulturhistoriska intressena bevakades enligt riksdagens intentioner. De erfarenheter som gjorts av samverkan mellan lantmäteristyrelsen och riksantikvarieämbetet har enligt styrelsens bedömning visat att det föreligger risk för att ämbetets knappa resurser lägger hinder i vägen för beteckningsreformens genomförande i en takt som är anpassad för fastighetsreformen i övrigt.

Riksantikvarieämbetets medverkan i arbetet har, som framgått av det föregående, under innevarande riksdagssession behandlats av civilutskottet i dess betänkande 1973: 7. Civilutskottet har där, med hänvisning till värdet av en fortlöpande kulturhistorisk granskning, uttalat att formella och reella förutsättningar bör skapas för ett genomförande av beteckningsreformen på önskat sätt. Detta uttalande, som syftar till att säkra riksantikvarieämbetets fortsatta medverkan i reformen — formellt och reellt — har riksdagen som sin mening givit till känna för Kungl. Maj:t.

Genom detta beslut av riksdagen har enligt kulturutskottets mening på ett värdefullt sätt fastslagits betydelsen av de kulturhistoriska synpunkterna på reformarbetet. De krav på arbetsinsatser från riksantikvarieämbetets sida som kommer att bli en följd av beslutet innebär enligt utskottets mening att ämbetet behöver en anslagsförstärkning utöver förslaget i propositionen. Storleken av denna förstärkning bör bedömas med utgångspunkt i ämbetets anslagsframställning och motionen 1973: 908. Utskottet vill för sin del föreslå att riksdagen med anledning av motionsyrkandet för ändamålet beräknar ett belopp av 100 000 kr. Utskottet anser däremot inte att riksdagen har anledning att gå in i någon prövning av frågan om inrättande av extra tjänster för ifrågavarande arbetsuppgift.

I och för sig finner utskottet att det i motionen 1973: 1225 anförts goda skäl för en bebyggelseinventering på Öland, men utskottet anser sig dock inte i rådande budgetläge böra föreslå en höjning av anslaget för tillgodoseende av detta ändamål. Utskottet avstyrker alltså motionen.

Utskottet tillstyrker den i propositionen gjorda beräkningen av medelsbehovet under anslaget med det tillägg som framgått av det föregående.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1973: 1225 i vad avser beräk-

nande under förevarande anslag av medel särskilt avsedda för en byggnadsinventering på Öland,

2. att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 1 och motionen 1973: 908 samt med avslag på motionen 1973: 1225 i denna del till *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 12 462 000 kr.

Stockholm den 3 april 1973

På kulturutskottets vägnar
LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Källstad (fp), fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), herrar Sundman (c), Zachrisson (s), Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), Enlund (fp), fru Johansson (s), herr Nisser (m) och fru Nordlander (vpk).

Reservation

av herrar Larsson i Vänersborg (s), fru Sundström (s), fru Berglund (s), herrar Zachrisson (s), Leander (s), Green (s) och fru Johansson (s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Genom detta» och slutar med »ifrågavarande arbetsuppgift» bort ha följande lydelse:

Genom detta beslut av riksdagen har enligt kulturutskottets mening på ett värdefullt sätt fastslagits betydelsen av de kulturhistoriska synpunkterna på reformarbetet. Vidare har frågan om riksantikvarieämbetets medverkan i arbetet — i den av riksdagen numera angivna omfattningen — kommit i ett annat läge än vid budgetbehandlingen av ämbetets anslagsäskanden sistlidna höst.

Utskottet som inte anser att riksdagen har anledning att gå in i någon prövning av frågan om inrättande av tjänster för ändamålet förutsätter att Kungl. Maj:ts åtgärder i anledning av sistnämnda riksdagsbeslut kommer att innebära ett säkerställande av riksantikvarieämbetets möjligheter att medverka i reformarbetet i den omfattning riksdagen avsett och utan att arbetet försenas. Den uppfattning som utskottet härmed i anledning av motionen 1973: 908 givit uttryck åt bör riksdagen som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t. I konsekvens härmed avstyrker utskottet yrkandet i samma motion om en höjning av anslaget utöver förslaget i propositionen.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Utskottet tillstyrker» och slutar med »det föregående» bort ha följande lydelse:

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot den i propositionen gjorda beräkningen av medelsbehovet under anslaget.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen

a) i anledning av motionen 1973: 908 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående säkerställande av riksantikvarieämbetets möjligheter att medverka i arbetet med fastighetsregisterreformen,

b) med bifall till propositionen 1973: 1 samt med avslag på motionerna 1973: 908 och 1973: 1225, båda motionerna i denna del, till *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 12 362 000 kr.